

İlahə Tağızadə
Azərbaycan Dillər Universiteti

ELİS MANRO PSIXOLOGİZMİNDƏ QADIN PROBLEMİ

Açar sözlər: *aşkar və gizli psixologizm, gender problemi, mənəvi-psixoloji təhlil.*

Ключевые слова: *явный и скрытый психологизм, проблема гендера, морально-психологический анализ.*

Key words: *obvious and secret psychologism, gender problem, moral psychological analysis*

1970-ci illərdə Kanadanın istər ictimai-sosial istərsə də ədəbi mühitində qadının rolu danılmaz əhəmiyyət kəsb etməyə başladı. Kanadada feminist düşüncənin ən çox hakim kəsildiyi sahə məhz Kanada ədəbiyyatı idi. 1960-70-ci illər Kanada ədəbi mühitində feminizmin dinamikasını şərtləndirən amillərdən başlanğıcı əsərlərin əksəriyyətinin qadınlar tərəfindən yazılması və mövzularının əsasən qadının cinsi, sosial, irqi, mənəvi azadlığının emansipasiyasına etiraz məqsədi daşması idi. Marqaret Laurens, Marqaret Atvud, Elis Manro, Mavis Gallant və Marian Engel kimi qadın yazarların əsərləri nəinki Kanadada hətta bir sıra xarici ölkələrdə də bestsellerə çevrilmişdir. Qadınların irqi, sosial, cinsi kimlikləri uğrunda mübarizələri düşüncələrdəki baryeri aşırmağa gücü müəyyən mənada yetdi və həyat yoldaşı-evdar qadın-ana prinsipi pozuldu, qadınlar bu üçlük meyarına sığmadı və hüquqlarının bərpası uğrunda daha fəal çalışmağa başladılar.

Kanada ədəbi mühitinin qadın yazarları arasında feminist düşüncə tərzini bütün əsərlərinə şamil edə bilən, 2013-cü il Nobel mükafatı laureatı, “Kanadanın Çexovu” adına layiq görülən Elis Manro xüsusi yer tutur. Elis Manro hekayələrində ailə münasibətlərinin fonunda qadın etibarı, iztirabı, sevgisi, mənəvi psixi yaşıntıları, şüuraltı düşüncələri məhərdətlə qabardılır. Elis Manronun hekayələrindəki feminist ideologiya dünya ədəbi tənqidində özünəməxsus dəyərləndirilmiş və tədqiqata cəlb edilmişdir.

Elis Manro hekayələrində əsas qəhrəman və ya təhkiyəçi qadınlardır (“Ayı dağı aşdı”, “Meşə” və “Üz” hekayələrdən başqa). Onlar mürəkkəb, ziddiyyətli və emosional xarakterli qadınlardır. Bu qadınlar Dr. M.Parabhakarın təbirincə desək “patriarxal cəmiyyətdə öz qadın statusları uğrunda mübarizəyə qoşulmuşlar” (1, s. 57-60). Tədqiqatçı Foset Brayn Elis Manro hekayələrinin “azadlıq mövzusunda cəm olduğunu vurğulayır - cinsi azadlıq, işçi sinfinin iqtisadi azadlığı, kişilərin mədəni dominantlığından qurtulmağa can atan qadın azadlığı” (2, s.70). Tədqiqatçı Rasporich isə Elis Manronun hekayələrində Folknersayağı yazı üslubunu bəyəndiyini vurğulayır və bildirir ki, yazıçı keçmişin ani sıçrayış xatirələrinə əsasən qəhrəmanların həyatını oxucu ilə tanış edir. “Manronun feminist yazıçı kimi üstünlüyü onun hekayələrinin qadın obrazlarla zənginliyi və həmin qadınların portretinin real təsvirindədir. Yazıçının bizlə ərməğanı qadın obrazlarının suni, gizli və anlaşılmaz sosial üzlerini ifşa edərək, uşaqlıqdan qocalana qədər olan mərhələni təsvir etmək ustalığıdır” (3, s.33).

“Elis Manro nəsr: Təhlil” adlı fəlsəfə doktorluğu dissertasiyasının “Feminizm” adlı fəsilində tədqiqatçı Seleste Fernandes E.Manronun 6 hekayə toplusunu ideya-məzmun cəhətdən təhlil etmişdir. Tədqiqatçı haqlı olaraq iddia edir ki, hekayələrdəki feminist düşüncə dinamikası birbaşa müəllifin öz həyat axarı ilə səsleşir yəni müəllifin həyatının hər sərlövhəsinə, hər dövrünə dair hekayələri həmin toplularda tapmaq olar. “Şən kölgələrin rəqsi”ndə uşaqlıq, “Qızlar və qadınların həyatları” gənclik, “Sənə nə isə demək istəyirdim” və “Sən özün kimsən axı?” topluları orta yaş, “Yupiterin peykləri” və “Sevgi yolu” isə kamillik dövrünün xatirələrinə söykənir (4).

“Şən kölgələrin rəqsi” toplusuna daxil olan hekayələrdəki gənc qız obrazları hələ həyatı təcrübəsizlikdən doğan iradəsizlik nümayiş etdirir, hadisələrə müdaxilə edib qərar çıxartmaqdan daha çox seyrci olmağa üstünlük verirlər (158, s.260). Tədqiqatçı Mişel Gədepeyl isə “Şən Kölgələrin rəqsi”nə daxil olan hekayələrdə yazıcının “uşaqlıq, yeniyetməlik və yaşlılıq dövrünün təcrübələrinə və hadisələrinə əsaslanaraq nəsilər və ya əks cinslə ünsiyyət problemlərini qabartdığını vurğulayır” (5, s.58).

Tədqiqatçı Kristina Nikolas “Elis Manro nəsrində gender təcəssümləri” adlı məqaləsində bildirir ki, “cəmiyyətdə qadın və kişilər üzərində dominantlığı əldə etməyin daşdığı vəzifə, gördüyün iş, evlilik, övladlara və ya mülkiyyətə sahib olmaq ilə sıx bağlı olduğunu göstərmək Elis Manro nəsrinə xasdır. Manronun qadın obrazları öz daxili arzuları və xarici idarəolunmaz ictimai qanunların altında əzilir. Emosional həyatları sirli bir aləmdir və oxucu nəyin nə zaman baş verəcəyi qarşısında acizdir.

Elis Manronun on hekayədən ibarət olan “Həddən artıq xoşbəxtlik” (“Too much happiness”) kitabı 2009-cu il Buker beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür. Bu topluya daxil edilən “Zaman” (“Dimensions”), “Hekayə” (“Fiction”), “Uenlok uçuşu” (“Wenlock edge”), “Dərin uçuşu” (“Deep Holes”), “Azad radikal” (“Free Radicals”), “Üz” (“Face”), “Bəzi qadınlar” (“Some Women”), “Uşaq oyunu” (“Child’s play”), “Meşə” (“Wood”), “Həddən artıq xoşbəxtlik” (“Too much happiness”) adlı hekayələrdə qəddarlıq, vəfasızlıq, zorakılıq, riyakarlıq, oğruluq, sui-qəsd, qətl kimi sosial-psixoloji məsələlər qabardılır. Yazıçı hekayələrində xüsusən zəif cinsin nümayəndələrinə qarşı yönələn bu neqativ halların qadın psixi-mənəvi dünyasına təsirini psixoloqcasına qələmə almışdır.

“Zaman” (“Dimensions”) hekayəsi insanın qadın olduğu ən böyük vəhşiliyin, barbarlığın, amansızlığın bədii təsviridir. Ailədaxilində və cəmiyyətdə qadının istismarı, həm mənəvi həm də psixoloji təsir altında saxlanması əsərdə qabardılan problemlərdəndir. Hekayə Dorinin “ona” baş çəkmək qərarına gəlməsi ilə başlayır. “O”nun kimliyi haqqında ilk əvvəl məlumat verilmir. İyirmi üç yaşlı Dorinin “Mavi küknar” mehmanxanasında qulluqçu işləməsi oxucuya çatdırılır. Dori öz işini bəyəndirdi. Onu düşünməkdən alı qoyan bu iş Dorini yorğun salırdı və günlərini ötürməyə, unutanlığa qapılmağa yardım edirdi. Yazıçı hansısa bədbəxt hadisənin Dorinin bütün həyat eşqini söndürdüyünə dair ehyamlar vurur. “She didn’t want to have a talk to people. None of the people she worked with knew what happened.” - “O, insanlarla ünsiyyətdən qaçırdı. İş yerində hər kəs onun başına gələnlərdən xəbərsiz idi” (6, s.2). “Since then, she had cut her hair short and

bleached and spiked it and she had lost a lot of weight. And she went by her second name now: Fleur.” - “Baş verənlərdən sonra saçını qısaltmış və saraltmışdı. Hətta arıqlamışdı. Adını da dəyişmişdi: Flor deyə təqdim edirdi özünü” (6, s.2). Bu ehyamlar daha ciddi xarakter alır və Dorinin həyatının mənasını məhv edən cinayətdən xəbər verir. Yazıcının Dorinin 3 uşağı, yeni doğulmuş Dimitri, Barbari və Şaşa ilə birgə fotolarının qəzetlərdə dərc olunmasına və yaxud psixoloqu Xanım Sandsın səhvən işlətdiyi “ölüm” sözünə oxucunun diqqətini yönəltməsi söylənməyən bir faciəyəyə, cinayətə işarədir. “I know those words have been done to death, she said. She blushed at what she heard herself say “death” – didn’t make it worse by apologizing.” - “Bilirəm ki, o sözlər sizi ölümünə bezdirib, - o dedi. “ölüm” sözünü dilinə gətirdiyi üçün xəcalət çəkdi, lakin vəziyyəti üzr istəməklə ağırlaşdırmamağa qərar gəldi” (6, s.3).

Dori üçüncü dəfə idi ki, onun görüşünə gedirdi. Öncəki iki dəfədə onu görməyə icazə verməmişdilər. Bu görüşlərdən isə Xanım Sandsın xəbəri yox idi. Xanım Sands Dorinin psixoloqu idi. Ən çətin zamanlarda onun himayədarı, sırdaşı idi. Xanım Sandsın ofisində öz növbəsini gözləyən Dori keçmiş xatirələrin cənginə düşür. Bu xatirələr oxucunu 16 yaşlı məsum bir qızçıqazla – Dori ilə tanış edir. Dorinin anası emboliya xəstəliyindən əziyyət çəkir. Xəstəxanaya yerləşdirilən ananın həmçinin digər xəstələrin də öz zarafatçılığı, maraqlı əhvatları ilə rəğbətini qazanmış bir gənc – Lloyd ilə Dorinin tanışlığı da məhz burada olmuşdur. Anasının aqibəti xeyirli olmadı. O tezliklə dünyasını dəyişdi. Dori isə Lloyd dan hamilə qalaraq, onunla evləndi. Evlənen kimi gənc cütlük Mayldmi şəhəri yaxınlığındakı kənddə yerləşdilər. Şaşa adlı ilk övladları burada dünyaya gəlirdi. Yarım il sonra Barbar, iki il sonra isə son beşik Dmitrinin dünyaya gətirən ana çox yorğundur. Həm fiziki, həm də mənəvi. Hər işə həm uşaq qulluğuna, tərbiyyəsinə, həm də məişət işlərinə kobudcasına müdaxilə edən Lloyd Dorinin səbr kasasını çoxdan doldurmuşdu. Bu azmış kimi Lloyd Dorinin kiminlə ünsiyyət saxlayıb saxlamayacağına da qərar vermək hüququnu onun əlindən almışdı. Daim fiziki yorğun olan Dori sonuncu körpəsinə gizləncə əmzikli şüşədən hazır yeməklərə alışdırmışdı. Bunu öyrənən Lloyd Dorini çox ağır təhqirlərlə və ittihamlarla damğalamışdı: “She told him that her milk had dried up, and she’d had to start supplementing. Lloyd squeezed one breast after the other with frantic determination and succeeded in getting a couple of drops of miserable-looking milk out. He called her a liar. They fought. He said that she was a whore like her mother.” - “Ona südünün olmadığından əlavə qidaya keçmək məcburiyyətində olduğunu söylədi. Lloyd əsəbi halda nəfəsini dərdi, əli ilə südü yana itələdi. Onu yalançı adlandırdı. Onlar dalaşdılar. Onu anası kimi əxlaqsızlıqda təqsirləndirdi” (6, s.5). Dori müntəzəm olan bu dava-dalaşa alışdığı qədər də bezmişdi. Ünsiyyətə, fikrini dağıtmağa ehtiyacı vardı. Qonşuluqda yaşayan 2 oğul anası Meqqi bu iş üçün yararlı ən yaxşı vasitə idi. Lakin Meqqi də Lloydun ittihamlarından kənarda qalmayacaqdı. Bunu bilən Dori Meqqinin yalnız yaxşı xüsusiyyətlərindən ərinə danışdı. Böyük oğlunun allergiya, kiçiyinin asma xəstəliyinə düçar olduğunu və bu üzədən fərdi tədris proqramı ilə evdə dərs aldığı öyrəndikdə Lloyd Meqqini də yaxşı ana olmamaqda ittiham etdi. Lloydun hər məsələyə dair öz şəxsi, hətta radikal mövqeyi vardı. Fərqli səbəblərdən Lloyd öz uşaqlarının məktəbdə deyil, ev şəraitində təhsil alma-

larına təkid edirdi. Beləliklə, həftədə bir dəfə Dori Meqqi ilə məktəbə yollanır, həftəlik proqramı alırdı. Bu yolla Meqi ilə Dori bir-birlərinin yaxından tanımağa başladılar. Oxucu yenə iki fərqli xarakterə, dünyagörüşünə, həyat hekayəsinə malk qadın obrazları ilə Meqi və Dori ilə baş başadır. Bir yanda Avropanı gəzmiş, ali təhsilli, peşə sahibi Meqqi digər tərəfdə isə orta məktəbi güc-bəla ilə bitirən, zəif iradəli, həm maddi həm də mənəvi ərindən asılı olan, onun təhqir və ittihamlarına dözməyə məhkum olan dustaq Dori. Bir gün Dori ayaqyalın halda Meqqigilin qapısını döydü. Həyacandan rəngi ağappaq olan bu qadının yenə əri ilə dalaşdığı aşkar görsənirdi. Dori əsəblərini sakitləşdirmək üçün, Lloydun danlaqlarından bezər olduğu üçün daldalanmağa, sakitləşməyə ehtiyac duyduğundan qapını çırpıb evdən çıxmışdı. Lakin təbii ki, hirsli soyuyandan sonra evə qayıdacaqdı. Qəfil telefonun zəngi Dorini də Meqqini də diksindirirdi. Lloyd Meqqidən Dorinin yerini öyrənirdi. Hemin gecəni Meqqigildə keçirdən Dori səhərin gözü açılan kimi öz evinə yollandı. Lakin bu, gecə qapısını çırpıb getdiyi ev deyildi. Bura cinayət yuvası, bəşər övladının görüb-görə biləcəyi ən dəhşətli səhnəyə çevrilmişdir. Dmitrini öz beşiyində, Barbaranı yerdə uzanıq vəziyyətdə, Şaşanı isə mətbəxin kənarında sərilmiş vəziyyətdə görən ananın gözləri dəhşətlə bərələ qalmış, nitqi qurumuşdu. Hər 3 övladını boğaraq öldürən qatil ata –Lloyd isə səssizcə, donmuş halda bu mənzərəyə baxaraq keçirdiyi gecənin təsirindənmi, etdiyi cinayətin mahiyyətini dərk etdiyindənmi bu qədər dəyişmiş, buz heykələ dönmüşdü. Məhkəmədə öz cinayətini etiraf edən Lloyd əslində övladlarını mənəvi iztirabdan xilas etmək, anasızlıq, yetimlik duyğusundan qorumaq naminə atdığı bu addıma don geyindirmişdi. İndi isə - həbsxanaya gedən Dorinin yeganə arzusu Lloydla olub-keçənləri xatırlatmaq, Dorini deyil özünü təqsirləndirməyə onu məcbur etməyi idimi?! Yoxsa onu həbsxanaya sürükləyən səbəb övladları ilə bağlı xatirələrin canlı şahidi olan yeganə insanla həmin günləri anmaq arzusu idimi?! Yol boyu aftobusda Lloydla deyəcəyi sözləri təkrar edir, onun qarşısında donub qalmağı, acizliyini biruzə verməyi heç istəməirdi. Digər tərəfdən isə Dori həyatının faciəsini daha heç kəslə paylaşmaq istəmir, yenidən-yenidən bu hadisəni təfərrüatı ilə kiməsə anladıb onun təəsüfkeşliyini eşitməyə niyyət edirdi. Dorini Lloydla tərəf çəkən, ondan qopmamağa vadar edən ən əsas səbəb də elə bu idi; bu faciənin iki cəfaçəkəni var - Dori və Lloyd.

Tədqiqatçı Eliza Vancoppennoll Elis Manronun “Həddən artıq xoşbəxtlik” toplusuna daxil olan hekayələrdə qotik realizmin elementlərini araşdırmışdır. Eliza Vancoppennoll “Zaman” hekayəsini təhlil edərkən haqqı olaraq qeyd etmişdir ki, “Manro həm qotik ənənəni davam etdirir, həm də ondan sui istifadə edir. Yazıçı bir tərəfdən Lloydla daxilindəki şeytani hisslərini idarə edə bilməyən yirtici kimi təsvir etmişdirsə, digər tərəfdən onu əfv etməyə, etdiyi cinayətə göz yummağa hazır olan Dorini təqdim etmişdir” (8, s.21).

Tədqiqatçı “qotik qorxu hekayələrinin ailədaxili dramlarla, gündəlik məişət həyatında üzləşdiyimiz gender problemləri ilə sıx bağlı olduğunu vurğulayan Syuzan Bekker (7, s.4) ilə razılaşır və haqlı olaraq, bu fikrin E.Manronun “Zaman” hekayəsi ilə tam səsələşdiyini iddia edir: “Dorinin yaşamağı olduğu faciə onun ailəsi ilə bağlıdır. O öz evinin dustağıdır. Əri onun iş tapmasına, maşın sürməsinə, dostlar qazanmasına qadağa qoyub. Yalnız ana olmağa icazəsi var” (8, s.21-22). Dori dustaq həyatına alışmış bir zavallıdır. Həbsxana ziyarətində Lloydun uşaqlarını başqa za-

man kəsiyində xoşbəxt yaşadıqlarını, onların xəyalını gördüyünü iddia edəndə Dorinin qəlbi aramlıq tapdı. Bu ona yaşamağa, həyata tutunmağa güc verdi.

Elis Manronun hekayələri bir-birinə zidd, fərqli qadınların daxili dünyasını sərgiləyir. “Həddən artıq xoşbəxtlik” toplusuna daxil olan “Azad radikallar” hekayəsinin baş qəhrəmanı Nit də məhz bu təzadı ilə digər obrazlardan xüsusilə də öz taleyi ilə barışmaq kimi asan yolu seçən, qorxaq, zavallı Doridən (“Zaman”) fərqlənir. “Azad radikallar” yazıcının təhkiyəsi ilə təqdim olunur. 82 yaşlı Nit böyrək xərcəngindən əziyyət çəkir, əməliyyatın, kimyaterapiyanın gücü onun həyatını bir və ya iki il uzatmaq şansı verir və həkim daha çoxuna heç ümid etməməyi məsləhət görür. Lakin əri Riçin qəflətən ölməsi hər anını öz ölümünü gözləməklə keçirdən Nitin mənəvi-psixoloji vəziyyətini daha da ağırlaşdırır. Mağazanın reklam şiti başına düşərək, elə yerindəcə keçinən Riçin qəfil ölümü Niti çox sarsıdır: “This was one thing that she had never considered. Rich had seemed to her such a tower of efficiency and competence, so vigorous and firm a presence, that she had always believed, quite unreasonably, in his surviving her. Then in the last year this had become not a foolish belief at all, but in both their minds, as she thought a certainty.” - “Bu heç bir zaman ağıluna belə gəlməzdi. Riç onun gözündə elə bilikli, bacarıqlı, güclü və sağlam idi ki, onun Nitudən sonra öləcəyinə şübhəsi belə yox idi. Keçən il isə bu boş inancdan daha çox, hər ikisinin əmin olduğu bir fikrə döndü” (9, s.75).

İnsan yaxınlarını, doğmalarını itirsə belə gündəlik həyatının axarında sürünməyə davam etmək məcburiyyətində qalır: “But she does dress, and wash, and she brushes her teeth and combs out her hair, which has grown back decently, gray around her face and dark at the back, the way it was before. She puts on lipstick and darkens her eyebrows, which are now very scanty.” - “O, geyinir, yuyunur və dişlərini fırçalayır və yenidən çıxan, gicgahlarda ağarmış, başının arxasında isə əvvəlki kimi qara olan saçını darayır. O dodaq boyası çəkir və indi daha da seyrəkləşən qaşlarını qaraldır” (9, s.73).

Tənhalıq duman kimi bütün otaqlara çökmüşdü. Nit evin hər künc –bucayında Riçin varlığını hiss edir, şüurlu şəkildə onun ölümünü xatırlayanda isə köksünə ağırlıq hopurdu. Evin bütün otaqları sanki keçmişin xatirələri ilə Nitin üstünə hücumu keçirdi. Xatirələr Niti keçmiş günlərin ağışına atırdı. Riç ilə ilk tanışlığını xatırlayır. Riç onda evil idi. Nit ilə Riç eyni universitetdə işləyirdilər. Nit orta əsrlər tarixini tədris edirdi. Münasibətlərinin aşkara çıxmasında Nitin danılmaz rolu vardı. Qısqanc arvadının- Betin yad qadına məxsus gün eynəyinin öz ərinin kabinetində tapması heç də təsadüfi deyildi, əksinə Nitin planının bir hissəsi idi. Beləliklə, bu hadisənin səs küyü Nitin işdən azad olması, Riçin isə dekan seçkilərinə qatıla bilməməsi və Betin onu tərk etməsi ilə nəticələndi. “Later, when she and Rich had settled down, she became somewhat embarrassed to think how readily she had played the younger woman, the happy home wrecker, the lissome, laughing, tripping ingenue.” - “Sonralar, o Riç ilə yeni evdə məskunlaşdıqdan sonra öz əməlinə mətəəl qalmışdı. O necə gülərək, hiyləgərcəsinə ev yıxan gənc qız rolunu oynaya bilmişdi”(9, s.74). Lakin bu gözə çarpmayan səhv böyük günahlara yol açmışdır. Nitin tükürpədicə etirafı evə soxulan soyğunçunun həyat hekayəsinin ardından oxucuya məhz Nitin öz dilindən təqdim olunur. Soyğunçunun öz həyat faciəsini Nitə etiraf etməsi onu da öz sirlərini danışmağa sövq etdi.

Soyğunçu Nitə bir fotosəkil uzatdı. Şəkildə ata, ana və şikəst Madlen əks olunmuşdur. Soyğuncunun bacısına nifrət etdiyi acıq aşkar sezilirdi: "And that's my sister Madelaine. In the wheelchair. ... And ate like a pig. There was bad blood between her and me since ever I remember. She was five years older than I was and she just set out to torment me." - "Bu isə mənim bacım Madlendir. Əlil arabasında. ... donuz kimi yeyir. Xatırladığım qədər biz onunla heç vaxt yola getmirdik. O məndən 5 yaş böyük idi və mənə əziyyət verməkdən başqa peşəsi yox idi" (9, s.80). Valideynlərinin ölümündən sonar ata mülkünə sahib olacağını düşünən qatil bacisini ya xəstəxanaya ya da kilsə himayəsinə göndərəcəyini planlaşdırırdı. Ata isəyalnız xəstə qızının həmin evdə yaşamaqda davam etməsinə və qayğısına qalınacağına dair sazış imzaladığı təqdirdə evdə yaşaya biləcəyini bəyan etdi. Ata bu qərarını bəyan edəndə onun hikkəsinin, qəzəbinin həddi-hüdudu olmadı. Öz ata –anasını, və şikəst bacısı Madleni öncə fotolarını çəkdi sonra isə eyni anda qətlə yetirdi. Qatilin son etirafı tükürpədicidir: "I could of just sat there feeling good for a week. I felt so relaxed." - "Həftədə ilk dəfə idi ki, özümü yaxşı hiss edirdim. Elə rahat idim ki" (9, s.81). Qatilin özünə bəraət qazandırması isə insanı daha dərin düşüncələrə sürükləyir: "You think I'm a murderer? Yeah, I killed them but I'm not a murderer." - "Düşünürsən ki mən qatiləm? Hə, Onları öldürmüşəm lakin mən qatil deyiləm" (9, s. 82). İnsanların daxili "Mən"i onları daha yüksək iddiaların qurbanı edir. Mülkiyyətçilik hissi, "məna məxsusdur, mənim olmalıdır" iddiası insanı məhvə sürükləyir. Nit də bu hissini əsiri idi. Nit Riçin ondan boşanacağı xəbərini soyuqqanlıqla qarşılasa da, qəlbində qara qanlar axıdırdı. İntiqamı dəhşətli olcaqdı. Riçin yeni sevgilisi poliartritdən əziyyət çəkirdi. Nit zəhərli bitki tərkibli perəşki ilə gənc qızı zəhərləməklə gündən-günə zəifləməsinə, hərəkətsizləməsinə və nəhayətində ölümünə səbəb oldu. Öz əməlinə haqq qazandıran Nit o günləri xatırlarkən gözündən alov çıxır və öz nifrətini bu cür ifadə edirdi: "She poisoned my life so I had to poison hers." - "O, mənim həyatımı zəhərləmişdi, odur ki, mən də onunkini zəhərləməli idim" (9, s.83).

Nitin soyğuncunu da zəhərlədiyini düşünməyə vadar edən səbəblər onun ağrıdan qarnını tutub, qaçaraq evi tərk etməsi, polislin verdiyi məlumatla görə ağır qəza törədərək ölməsi faktlarıdır.

Günah etmək vərdişinə alışmaq çox asandır. Sadəcə günahına bəraət qazandırmalısan. Bu ən böyük günahı belə insanın öz gözündə kiçildə, hətta mənasızlaşdırıla bilər. Eyni topluda təqdim olunan "Zaman" hekayəsində övladlarını qətlə yetirən ata da, "Azad radikallar" hekayəsindəki ərinin sevgilisini zəhərləyən Nit də, öz ata-anasını, bacısını gülələyən qatil də öz-özülüklerinde günahsızdırlar. Çünki hər birinin ayrı-ayrılıqda bəraətləri vardır. Təhlilə cəlb etdiyimiz iki hekayədə Elis Manro qadınların mənəvi-psixi zəifliyinin onların mənəvi deqredasiyasına səbəb olduğunu oxucuya xüsusilə aşılamaq istəyir. İstər zavallı Dorri istərsə də Nit öz istəkləri, arzuları yoluna mənəvi aləmlərini çirkəbə batırırlar.

Elis Manro "qadınlar haqqında yazan qadın yazıçı" statusunu qorumaqla yanaşı, zərif cinsin nümayəndələrinə qarşı yönəldilən amansız, qəddar mənəvi-psixi, fiziki istismarın qarşısının alınmasında, gender bərabərsizliyinin yaratdığı fəlakətlərin qabardılmasında danılmaz rolu vardır.

Ədəbiyyat:

1. Dr. M.Parabhakar, K.Venkat Satish. Alice Munro's stories and Feminism. Cyber Literature: June, 2011, Vol.4, issue № 1, p. 57-60.
2. Fawcett, Brian. Unusual Circumstance, Interesting Times: And Other Impolite Interventions. Vancouver: New Star Books, 1991, 244 p.
3. Rasporich, Beverly. Dance of the sexes. Art and gender in the fiction of Alice Munro. Edmonton: University of Alberta Press, 1980, 223 p.
4. Celeste Fernandes. The fiction of Alice Munro: A Study. Thesis for Doctor of Philosophy, Goa University, 2004, 410 p.
5. Gadpalli, Michelle. "Alice Munro". The Canadian Short Story, Toronto: OUP, 1988, p. 57-81.
6. Munro, Alice. Too much of happiness. Toronto: McClelland & Stewart, 2009, 250 p.
7. Becker, Susanne. Gothic Forms of Feminine Fictions. Manchester University Press, 2012, 352 p.
8. Elisa Vancoppennolle. Haunted Families: Gothic Realism in Haunted Families: Gothic Realism in Alice Munro's Too Much Happiness, University of Gent, Thesis for M.A., 2010, 64 p.
9. Munro, Alice. Too much of happiness. Toronto: McClelland & Stewart, 2009, 250 p.

Summary

Woman problem in Alice Munro's psychologisms

This article deals with gender problems such as woman emancipation, emotionally pressure and moral-psychological suffering of women described in 2013 Nobel Prize laureate Alice Munro's stories. Alice Munro emphasized women problems using the means of obvious and secret psychologisms.

Резюме

Проблема женщины в психологизме Элиса Манро

Статья рассматривает такие проблемы, как эмансипация женщин, эмоциональное давление и морально-психологические страдания женщины, описанные в рассказах Элиса Манро, лауреата Нобелевской премии 2013 г. Элис Манро выделяет женские проблемы, используя приемы явного и скрытого психологизма.